

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка

Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський та національний досвід

МАТЕРІАЛИ

IX Міжнародної науково-практичної конференції

14-16 травня 2026 року

Суми 2026

ЗМІСТ

«АКАДЕМІЧНА КУЛЬТУРА ДОСЛІДНИКА В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ДОСВІД» – 2026

РОЗДІЛ 1 ЦІННОСТІ АКАДЕМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ І ДОБРОЧЕСНОСТІ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Олена СЕМЕНОГ Розвиток українських студій за кордоном як чинник формування академічної культури дослідника	12
Yan KAPRANOV From Grant to Academic Ecosystem: The Culture of International Partnership	14
Аліна СБРУСВА Формування нової культури докторської освіти в умовах геополітичних і технологічних викликів: європейський досвід та українські перспективи	17
Алла КУЛІЧЕНКО-ЧУГІНА Інституціоналізація академічної культури у системі вищої освіти США	19
Ольга БІЛИЧЕНКО Академічна етика в умовах міжкультурної взаємодії: досвід України та країн Європейського Союзу	22
Олена ГЛАМАЗДІНА Сутність академічної доброчесності: принципи, норми та відповідальність ...	25
Вероніка КОЛОМІЄЦЬ Правове регулювання академічної доброчесності в контексті євроінтеграції системи вищої освіти України	29
Наталія ГОРАК Академічна доброчесність як основа розвитку інноваційного освітнього середовища спеціального закладу освіти	32
Валерія ШЕВЧЕНКО Академічна культура як основа сучасної освітньої парадигми в умовах глобалізації	35
Юлія ПЕТРУШЕНКО Академічна доброчесність як ключова цінність освітнього середовища в умовах глобальних викликів	38
Микола ЗЕЛЕНЮК Академічна доброчесність: нові виклики сьогодення	41
Анна МАКУХА Академічна доброчесність як базова цінність науки в умовах глобальних криз.	45
Дмитро ТВЕРЕЗОВСЬКИЙ Історичний розвиток і трансформація принципів академічної доброчесності ...	48

- популяризація академічних цінностей у медіапросторі закладів освіти із залученням студентських організацій та молодіжних ініціатив;
- розширення академічної мобільності та міжнародної співпраці для обміну досвідом у сфері забезпечення академічної доброчесності;
- адаптація освітнього процесу до умов воєнного стану шляхом розвитку дистанційного навчання, забезпечення відкритого доступу до освітніх ресурсів, а також організації психологічної підтримки й онлайн-тренінгів з академічної етики [4].

Отже, академічна доброчесність є однією з базових цінностей сучасної системи освіти й науки, оскільки саме вона визначає рівень довіри до наукових результатів, якість освітнього процесу та авторитет закладів освіти. В умовах глобалізації, цифровізації та активного поширення технологій штучного інтелекту з'являються не лише нові можливості для навчання й досліджень, а й суттєві ризики порушення етичних норм. За таких обставин особливого значення набуває формування культури відповідального використання цифрових технологій, розвиток критичного мислення та усвідомлення цінності академічної чесності. Важливу роль у цьому процесі відіграють законодавче регулювання, інституційна політика закладів освіти та системна робота з формування відповідальної поведінки здобувачів освіти й викладачів. Дотримання принципів академічної доброчесності всіма учасниками освітнього процесу є необхідною умовою забезпечення високої якості освіти та розвитку науки в Україні.

Список використаних джерел

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19> (дата звернення: 01.04.2026).
2. Зінченко В. Академічна доброчесність як основа сучасного процесу. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Т. 3, № 31. С. 198–205.
3. Філіпенко Л. В., Думанський О., Козак О. Академічна доброчесність в науковому та освітньому середовищі закладів освіти України: погляд крізь призму наявності штучного інтелекту. *Академічні візії*. 2023. № 19.
4. Коврига О. Академічна доброчесність як важливий і специфічний вид забезпечення якості вищої освіти в Україні. *Адаптивне управління: теорія і практика*. 2025. № 20.

Микола ЗЕЛЕНЮК,
*аспірант освітньо-наукової програми «Фармація»,
 Запорізький державний
 медико-фармацевтичний університет*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: НОВІ ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

У тезах розглянуто сутність академічної доброчесності як основи сучасної якісної освіти й науки. Автором окреслено актуальні виклики, зокрема вплив цифровізації, онлайн-навчання та штучного інтелекту, а також проблеми

в українському освітньому середовищі. Зроблено висновок про необхідність комплексного підходу до забезпечення академічної доброчесності.

Ключові слова: *академічна доброчесність, академічна культура, освіта, наука, цифровізація, штучний інтелект, законодавче регулювання.*

The abstract deals with the essence of academic integrity as the foundation of modern high-quality education and science. The author outlines current challenges, including the impact of digitalization, online learning, and artificial intelligence, as well as issues within the Ukrainian educational environment. It is concluded that a comprehensive approach to ensuring academic integrity is necessary.

Keywords: *academic integrity, academic culture, education, science, digitalization, artificial intelligence, legislative regulation.*

Академічна доброчесність є основою розвитку освіти і науки, оскільки саме вона забезпечує достовірність, об'єктивність і суспільну значущість наукових результатів. Як зазначає С. Захарін, наука має шанс бути продуктивною лише за умови, що нею займаються доброчесні вчені, які дотримуються норм наукової етики і не допускають порушень. За інших умов наукова діяльність втрачає свою сутність, адже її результати перестають викликати довіру і не можуть бути використані як надійна основа для подальших досліджень або практичних рішень. У цьому контексті академічна доброчесність постає не лише моральною категорією, а системоутворювальним принципом функціонування науки, що визначає її якість, репутацію й суспільну цінність [4].

У сучасному науковому дискурсі існує кілька підходів до визначення поняття академічної доброчесності, що відображає багатовимірність цього явища. Нормативно-правовий підхід, закріплений у Законі України «Про освіту», трактує її як сукупність етичних принципів і правил поведінки учасників освітнього процесу, спрямованих на забезпечення довіри до результатів навчання та наукових досягнень [2, с. 6-7].

Водночас науковці розглядають академічну доброчесність ширше, зокрема як комплексну характеристику діяльності, що передбачає інтелектуальну чесність, об'єктивність досліджень, дотримання авторських прав, коректне використання джерел інформації та категоричне неприйняття плагіату. Отже, академічна доброчесність охоплює не лише формальне дотримання правил, а й внутрішню етичну позицію дослідника [1].

Особливого значення набуває зв'язок академічної доброчесності з академічною культурою. Остання визначається як система цінностей, норм, традицій і моделей поведінки, що функціонують у науково-освітньому середовищі та формують стандарти професійної діяльності. Академічна культура інтегрує як соціальний аспект (норми взаємодії в академічній спільноті), так і особистісний (внутрішні установки та мотивацію індивіда), що робить її основою формування доброчесної поведінки [2, с. 5]. У цьому контексті академічна доброчесність постає як практична реалізація академічної культури.

Ключові принципи академічної доброчесності, такі, як чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність і відвага, мають універсальний характер і визнаються як у національному, так і в міжнародному освітньому просторі.

Чесність забезпечує правдивість результатів і відсутність фальсифікацій; довіра створює умови для відкритого обміну знаннями; справедливість гарантує рівні умови оцінювання; повага передбачає визнання інтелектуального внеску інших; відповідальність формує усвідомлення наслідків власних дій; відвага ж проявляється у здатності відстоювати принципи доброчесності навіть у складних умовах. Сукупність цих принципів забезпечує не лише ефективність освітнього процесу, а й виступає фундаментом функціонування та стійкості наукової системи в цілому [2, с. 7-8]. Тобто академічна доброчесність є складним багаторівневим явищем, що поєднує правові, етичні та культурні аспекти. Вона є ключовою передумовою формування якісної освіти, розвитку науки та збереження довіри суспільства до результатів інтелектуальної діяльності.

Значення академічної доброчесності набуває особливого значення в системі вищої освіти, оскільки саме в цей період формується не лише професійна підготовка майбутніх фахівців, а й їхня наукова та етична культура. Вона сприяє розвитку у здобувачів освіти, зокрема бакалаврів, магістрів і аспірантів, не тільки фахових компетентностей, а й усвідомленого, відповідального ставлення до знань, результатів власної роботи та інтелектуальної власності інших.

Т. Гребенюк зауважує, що рівень якості освіти безпосередньо залежить від дотримання принципів доброчесності, адже саме вони забезпечують реальне засвоєння знань і формування здатності ефективно застосовувати їх у професійній діяльності. Відповідно, недотримання цих принципів призводить до формального навчання, зниження компетентності випускників і втрати довіри до освітніх результатів та закладів освіти. Саме тому формування культури академічної доброчесності має системний характер. Тобто, воно повинно розпочинатися ще на ранніх етапах освіти та послідовно розвиватися протягом усього періоду навчання, переходячи від базових навичок академічного письма до усвідомленого дотримання етичних стандартів у науковій діяльності [2, с. 4].

Водночас сучасна наука та система вищої освіти функціонують в умовах нових складних викликів, зумовлених стрімкими технологічними та соціальними трансформаціями. Одним із таких ключових викликів є цифровізація освітнього процесу, яка істотно змінює підходи до навчання, комунікації та контролю знань. З одного боку, цифрові технології розширюють доступ до інформації, сприяють гнучкості навчання та індивідуалізації освітніх траєкторій. Проте, з іншого боку, вони створюють передумови для поширення академічної недоброчесності.

За результатами дослідження С. Алексєєвої, активне упровадження онлайн-форм навчання супроводжується зростанням випадків списування, некоректного запозичення матеріалів та інших порушень академічних норм. Зазначені тенденції зумовлені не лише технічними можливостями легкого доступу до інформації, а й недостатнім рівнем сформованості у здобувачів освіти навичок самостійної роботи, критичного мислення та академічної культури. Як наслідок, виникає загроза формалізації навчання, коли знання не засвоюються глибоко, а лише відтворюються без належного осмислення [1].

Не менш важливим викликом є стрімкий розвиток і впровадження технологій штучного інтелекту в освітньо-наукову діяльність. Сучасні інструменти штучного інтелекту відкривають широкі можливості для

автоматизації обробки даних, підтримки досліджень і оптимізації навчального процесу. Проте, як підкреслюється в сучасних наукових публікаціях, їхнє використання супроводжується появою нових етичних дилем і ризиків порушення принципів академічної доброчесності [3].

Передусім неконтрольоване використання штучного інтелекту може призводити до зниження рівня самостійності здобувачів освіти, підміни власної інтелектуальної діяльності автоматично згенерованими результатами, а також ускладнює процес ідентифікації авторства наукових і навчальних робіт. З урахуванням зазначеного особливої актуальності набуває питання формування нових підходів до забезпечення академічної доброчесності, які б ураховували як можливості, так і ризики цифрового середовища.

Окрему увагу варто приділити специфічним викликам, що постають перед Україною. Насамперед значний вплив на стан академічної доброчесності мають воєнні дії та міграція наукових кадрів. Втрата частини наукового потенціалу, ускладнені умови професійної діяльності та нестабільність освітнього процесу створюють додаткові ризики для дотримання етичних стандартів у науково-освітньому середовищі. У таких обставинах особливої ваги набуває необхідність підтримання академічної культури та забезпечення прозорих і справедливих правил функціонування наукової спільноти.

Окрім того, важливою проблемою залишається недосконалість нормативно-правового регулювання у сфері академічної доброчесності. Як підкреслює С. Захарін, чинна правова база має фрагментарний характер і потребує подальшого вдосконалення [4]. Нечіткість визначень і процедур може призводити до різночитань, зловживань і навіть конфліктів у науковому середовищі, що іноді набувають ознак «війни всіх проти всіх». Водночас протидія порушенням академічної доброчесності не повинна перетворюватися на інструмент безпідставних звинувачень або «полювання на відьом», оскільки це здатне завдати суттєвої шкоди розвитку української науки [5].

Отже, сьогодні академічна доброчесність постає не просто важливою умовою, а фундаментальним чинником розвитку сучасної освіти і науки, оскільки саме вона забезпечує достовірність, об'єктивність і суспільну цінність наукових результатів. Вона визначає рівень довіри до освітніх і наукових досягнень, сприяє формуванню компетентних фахівців і є важливою передумовою інтеграції української науки як у національний, так і у світовий академічний простір.

Водночас сучасні трансформації, серед яких цифровізація освітнього процесу, розвиток технологій штучного інтелекту, недосконалість нормативно-правової бази та складні соціальні умови, істотно ускладнюють забезпечення принципів академічної доброчесності. У цих умовах особливої ваги набуває необхідність постійного вдосконалення інституційних механізмів її підтримки та формування внутрішньої культури доброчесності серед усіх учасників освітнього процесу. Лише поєднання етичних принципів, чітких правових процедур і відповідальної поведінки здобувачів освіти та науковців здатне забезпечити реальне функціонування академічної доброчесності в сучасному освітньо-науковому середовищі.

Список використаних джерел

1. Алексєєва С. Методологія наукових досліджень та академічна доброчесність: виклики в умовах цифровізації. Київ: Інститут педагогіки НАПН України. URL: <https://surli.cc/aght>
2. Гребенюк Т. В. Академічна доброчесність: навчальний посібник для студентів 1-го курсу всіх спеціальностей медичних та фармацевтичних факультетів. Запоріжжя : ЗДМУ, 2021. 108 с.
3. Гришко В. І., Киричук Б. С. Академічна доброчесність і штучний інтелект: подолання викликів у освітньо-науковій діяльності України та зарубіжних держав. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2024. Вип. 85. Ч. 2. С. 305-310. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.85.2.45>
4. Захарін С. Про академічну доброчесність. Освіта.ua. URL: <https://osvita.ua/blogs/74989/>
5. Мельник Р. Про академічну доброчесність та безпеки у боротьбі за неї. Освіта.ua. URL: <https://osvita.ua/vnz/74950/>

Анна МАКУХА,
здобувач вищої освіти I курсу магістратури
спеціальності «Середня освіта
(Історія та громадянська освіта)»,
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК БАЗОВА ЦІННІСТЬ НАУКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ КРИЗ

У роботі досліджено академічну доброчесність як базову цінність науки в умовах сучасних глобальних криз. Проаналізовано сутність академічної доброчесності та її роль у формуванні академічної культури дослідника. Приділено увагу впливу цифровізації та інноваційних процесів на трансформацію освітнього середовища та виникнення нових викликів щодо дотримання етичних норм.

Ключові слова: академічна доброчесність, освіта, цифровізація, освітнє середовище, освітній процес

This paper examines academic integrity as a fundamental value of science in the context of contemporary global crises. It analyses the nature of academic integrity and its role in shaping the academic culture of researchers. Attention is paid to the impact of digitalisation and innovative processes on the transformation of the educational environment and the emergence of new challenges regarding compliance with ethical standards.

Keywords: academic integrity, education, digitalisation, educational environment, educational process